

Tin Kolumbić

Hvar

GOVORĚNJE O KRÍŽŮ

poema u pet pjevanja

I. PJEVANJE (NŌNA)

Da je svēti kríž
nāšoj nŏni bĭ pŭno drŏg
dobrŏ je znŏ i vrŏg,
Dŏsta je bĭlo
da se nŏna zlāmeno
i uzdāhne
»Isŭse mŏj propēti«,
u tĭ čās vrŏg bi se inkantŏ,
vās bi se zamantŏ,
prisĭkle bi mu se nŏge
i obĭsi bi rŏge.

Őkli se nŏna rodĭla,
nĭndera bēz krížā nĭ hodĭla.
Nosĭla je kríž
kad je bĭla mŏla
i kad se odŏla.

Svāke je nedĭje
krŭnicu, kĭticu murtēle
i svē svojē mŭke
u crĭkvu nosĭla.
Od Bŏga ništa nĭ prosĭla.

Lîpo bi klèkla
i svè ča jòn je na dūši
Isùsu bi rèkla.
Isùs je vunjô murtèlu
i pòmnjivo slūšo.
Na krāju bi rèko:
Svè tvoje mùke
i jō son kùšo.
Inšōma,
nōna bi kuntēta
išla dōma.

Iz dōna u dōn
nōna je nosila
križè i križice:
u brimenu darvā i kiće,
u mizarōli i vridici vōdu,
grōžje i smōkve u spārti
i tākò svè do smārti.
I nōci i dnēvi
pid nōnon su kurili
kakō da jin je priša.
Sād nōna i križi
u mīrù počijù
ispod čenpriša.

II. PJEVANJE (DĪDE)

U našen pòju
kraj vèle gomile
rèstè križ
kakō bili cvīt.
S ovēga je mīsta dīde
pōrti na onī svīt.
Križ je otāc postāvi
da se na dīda ne zaborāvi.
Kad sūnce za račić zōjde,

a mŭsec izŭjde,
križ se uz gomŭlu privŭje
i slŭšo čā dŭde
kroz gomŭlu snŭje:
Dŭgo son pŭste gomŭle.
Pŭtoj Bŭga kolŭko son
māslin i lŭz nasŭdŭi,
kolŭko son trŭmih,
gustŭrnih i japjŭenic
ugrŭdŭi.
Uza svāko pŭje
dŭgo son visŭku mŭju.
Podŭgo son i dŭbru famŭju.
Od pŭstega lavŭra
nŭkad nŭsŭn glŭdo
kojā je ŭra,
jŭ nŭc ŭl je dŭn.
Na krajŭ svŭ je pasālo
kakŭ jedŭn sŭn.
Sād kakŭ mladŭca iz hrŭba
rŭstŭ bŭli križ
kraj mojŭga grŭba.

III. PJEVANJE (MĀT)

Māt je uŭžala govorŭt:
Vŭdiš, sŭnko,
Bŭg je stvorŭ cŭli svŭt,
dŭ je žŭvŭt svāken stvŭru,
urŭsŭ je svāki cvŭt.
Bŭz njŭga ne bŭ bŭlo
ni tŭbe ni mŭne,
ni svŭga čā zŭne,
rŭstŭ i uvŭne.
Bŭz njegŭve vŭje
nŭšta se ne mŭre dogodŭt,
ni umrŭt ni rodŭt.

Sàd si još mōli
i ne mōreš kapīt
da su jūdi
ča su dūšu izgubīli
Njèga na krīž pribīli.

Inšōma, od Njegōve smārti
za nōs je pōče nōvi vīk.
Njegōva svēta kōrv
za jūde dōbre vōje
ūtiha je i līk.
I nōn nī drūge nego
vazēst svōj krīž
i nosīt ga do krāja,
jerbo je tō jedīni
prōvi pūt do rāja.

Kad je pōče rāt,
Zlāmenoj se, sīnko!
rèkla mi je māt.
Dohōdi vrīme kad čovīk
na Bōga i čovīka zaborāvi,
kād non se parī
da nos je i Bōg ostāvi.
Poradi tēga nī drūge
nego krīž na rāme,
tarpīt Isùsove rāne
i čekot da se rasvāne,
a rasvanīt će se onēmu
kojì znō krīž nosīt,
kō u mūci i nevōji
ne beštimō
nego hōće bīt još bōji,
kō ne proklīnje
nego se i pod krīžōn
Bōga i čovīka spomīnje.

Dobrò se spomīnjen
kad je māt umōrla.
Na sušīlu su jòš
bīli lancūnī
ča īh je onā prostōrla.
Glèdo son i mīslī:
Da mi je čūdo stvorīt
da māt mòre
òči otvorīt.

Još i sād kojī pūt
kad umīre dōn,
čūjen kakò brèco zvōn.
Vīdin slīku grēba
i māter s brīmenom
nāsrid nèba.
U tī čas
sūnce òko zatvōri,
a māt i brīme
u krīž se prītvōri.

IV. PJEVANJE (OTÀC)

Otác je užò rēc:
Mojī krīžni pūti
mojī pūti su do pōja,
mojā mùka i nevōja,
svā mojā kopōnja,
maškinōnja i prīpuvōnja,
nevēre i fortunōlī,
gomīle i fošōlī,
mojā godīšća u pržūnū
radi Harvōske i vīre,
svā mojā dovōnja
i pōrezi prīko mīre.
Kad mi se kojī pūt parīlo
da vēc ne mògu,

da je dōšlo vrīme
za dūšu pridāt Bōgu,
da mi je pōrtit na drŭgi svīt,
ŭvik bin prid sēbon
uglĕdo vĕliki križ
kakō bīli cvīt
i rĕko bin sĕbi:
Ŭfon ŭ Boga
da ni mojĕ mŭke
nĕĕedu ŭ vodu pāst.
Na dobrō onīh koji dohōdu
i mojī ĕedu žŭjī
jednĕga dnĕva procvāst.

Kad je otāc ŭmor,
sŭnce se na nĕbu
inkantālo
i kakō da je fermālo.

Nī pŭno durālo
i sŭnce se odmantālo.
Kad je dōšlo sĕbi,
zlōtna mu je sŭza iz ōka
na nāšu kŭĕcu pāla
i kakō cvīt procvāla.

V. PJEVANJE (NĀŠI KRIŽĪ)

Nāši stōri
i nĭhovi stōri
kad nīsŭ križ nosīli,
za križōn su hodīli.
Na križni pŭt
i dīcu su vodīli.
Križ ih je kumpanjō
od zīkve do grĕba,
od zemĕ do nĕba.

Krīž prī obīda, prī večēre,
prī počīnka i prī lavûra.
Žīvīt bēz krīžà
nī bravûra.

Kad non dīde i nōna,
otàc i māt
odhōdu na mīsto
dī ćedu za ùvik spāt,
mī nōsimo krīž,
kantōmo i mōlimo.
U testamēnat
ostāvili su non krīž,
ma īsto ih vōlimo.

Nī životà bēz krīžà,
ni krīžà bēz životà.
Krīž je trūd i mûka,
svītlost i lipotà.
Krīž u crīkvi, u kûci,
na glavīci, na račīću,
na stolù, nad postējon,
krīž na čelù i oko vrōta.
Krīž od kāmika, od darvà,
od srebrà i od zlōta.

Bēz krīžà nī krùha,
ni rùha, ni dùha.
Na krīžù je i Bōg pāti
i ùmor za cīli svīt.
Svûdera dī poglědoš
po našemu krāju
sàd cvatē krīž
kakò bìli cvīt.

RJEČNIK NEPOZNATIH RIJEČI ZA TEKST
»GOVORENJE O KRIŽU«

I. PJEVANJE (NONA)

nõna – baka
zlāmeno se – prekrižio se
inkantõ se – ukočio se
zamantõ se – zavrtio se (u glavi)
nīndera – nigdje
odõla se – udala se
murtèla – bosiljak
inšõma – ipak
kuntēnta – zadovoljna
kīće – mladice makije
mizarõla – bačvica za vodu
vridīca – vjedro
spārta – košara
kurīli su – žurili su
prīša – žurba
čenprīš – čempres

II. PJEVANJE (DIDE)

põrti je – otputovao je
račīć – obronak
zõjde – zađe
izõjde – izađe
trīm – trijem, kažun
gustīrna – bunar
japjènica – vapnenica
mèja – suhozid
famèja – obitelj, djeca
lavūr – rad
pasālo je – prošlo je
hrèb – panj
grèb – grob

III. PJEVANJE (MAT)

užāla je – obiĉavala je
zēne – pupa
kapīt – razumjeti
kōrv – krv
vazēst – uzeti
parī se – ĉini se
rasvāne se – svane
beštīmō – psuje
lancūnī – plahte
prostōrla je – prostrla je
brēco – zvoni za pogreb

IV. PJEVANJE (OTAC)

pripuvōnja – duboko kopanje
fortunōl – olujno nevrijeme
fošōl – duboki jarak
pržūn – zatvor
parīlo se – ĉinilo se
pōrtit – otputovati
žūjī – žaljevi
inkantālo se – ukoĉilo se
fermālo je – zaustavilo se
durālo – trajalo
odmantālo se – odvtjelo se

V. PJEVANJE (NAŠI KRIŽI)

kumpanjō je – pratio je
zīkva – zipka
bravūra – umijeće
testamēnat – oporuka
kāmik – kamen
svūdera – svugdje

Prema kazivanju autora akcentuirao Siniša Vuković